

Podplukovník žen. František Baron:

Násilný přechod armády gen. Massény přes Limmat r. 1799.

Redakce zařaduje tento historický zdařilý násilný přechod revoluční francouzské armády jako skvělou ukázkou manévrování a klamání nepřítele demonstračním přechodem. Při dnešní snaze o motorisování mostových souprav a při dnešní pohyblivosti motorových jednotek vůbec je obdobné založení manévru násilného přechodu velmi pravděpodobné. — Pozn. red.

R. 1799 byla 2. koalice rakousko-rusko-anglická proti Francii, Sardinii a Švýcarsku. Bylo bojováno v jižním Německu, severní Itálii, Tyrolích a Švýcarech. Hlavní důraz byl kladen na bojiště švýcarské, kudy vedly cesty spojující armády v Německu a Itálii.

Pro neshody v rakousko-ruské koalici nastalo přeskupení sil ve Švýcarech, Itálii a Německu. Bylo rozhodnuto, že ve Švýcarech bude bojovat proti francouzské armádě ruský generál Suvorov, který měl v druhé polovině září dojít se svou armádou přes průsmyk Sv.-Gothardský do Švýcar. 31. srpna 1799 opustil arcivévoda Karel se svou armádou Švýcarsko, aby zahájil operace na středním Rýnu. Ve Švýcarech zanechal gen. Hotze s 22.000 vojiny a ruskou armádu Korsakovu s 30.000 vojiny. Francouzská armáda ve Švýcarech pod velením gen. Massény měla 60.000 vojinů.

Rozložení vojsk rakouských, ruských a francouzských viz náčrt 1. Gen. Masséna se rozhodl útočit na armády gen. Korsakova a gen. Hotze ještě před příchodem gen. Suvorova. Pro útok proti ruské armádě určil divise Mortierovu, Lorgesovu, Mesnardovu a Kleinovu, zatím co divise Soultova s brig. Molitorovou měly útočit současně v údolí řeky Linth, aby zabránily přesunu rakouských sil gen. Hotze na pomoc Korsakovi. Hlavní útok měl být veden proti armádě gen. Korsakova, který držel svými hlavními silami široké předmostí curyšské na západním břehu řeky Limmat a Siehl a slabšími silami střežil další tok řeky od Dietikonu až k ústí do Aary. Curyšské předmostí dobyté v červnu téhož roku mohlo být dobrým východištěm k ofenzivě zamýšlené po příchodu gen. Suvorova, avšak do jeho příchodu bylo pro osamoceného Korsakova značně nevýhodné. Při případném úspěšném útoku silnějších francouzských vojsk, vedeném z prostoru Ütliberg a Altstetten, mohly se dostat ruské jednotky při ústupu přes řeku Siehl a Limmat do značné tísně.

Této možnosti zamýšlel využít gen. Masséna a založil podle toho svůj plán útoku. Rozhodl se čelním útokem silné skupiny (divise gen. Mortiera a jezdecké divise gen. Kleina) poutat hlavní ruské síly u Curychu, zatím co by druhá skupina (divise gen. Lorges a Mesnarda) přešla na vhodném místě řeku Limmat a postupem podél severního břehu řeky k Curychu vpadla jim do týlu.

Pro přechod byla vzata v úvahu místa: Po proudu ústí řeky Limmat do Aary, pak u Dietikonu a u Höngu. První místo bylo výhodné, protože Masséna dal již dříve soustředit v Brugg na řece Aare (viz náčrt 1), blízko místa přechodu, lodi z řeky Aary a Reussy a švýcarských jezer, jež mohl snadno splavit k místu přechodu. Shromážděnými plavidly mohl převézt najednou asi 2000 vojinů. Nevýhodou však bylo, že toto místo bylo vzdáleno 25 km od Curychu. Po dobu, kterou by tato skupina potřebovala k dosažení Curychu, měly by ruské hlavní síly dosti možnosti uniknout zamýšlenému obchvatu. Kromě toho mohla být čelní skupina u Curychu sama napadena protiútokem a byla pak odkázána nejméně celý den na vlastní síly.

Místo u Höngu bylo zase příliš blízko u Curychu a bylo možné, že by Korsakov zasáhl do boje proti obchvatné skupině silnějšími jednotkami dříve, než by celá skupina přešla na druhý břeh.

Naproti tomu zdařilý přechod u Dietikonu, 11 km od Curychu, dával obchvatné skupině možnost, aby ještě týž den pronikla k Curychu, i kdyby cestou narazila na odpor ruských jednotek.

Toto místo mělo ještě další výhody rázu taktického i technického. V prostoru u Dietikonu tvoří Limmat oblouk o poloměru asi 2 km, vydutý k západu, t. j. k francouzské straně, což umožňovalo dokonalé ovládnutí protějšího břehu soustředěnou palbou dělostřelectva. Kromě toho

lesem, který byl obsazen ruskými strážemi oddílu gen. Markova, jehož hlavní síly v počtu asi 1800 vojinů pěchoty, 400 kozáků a 7 děl tábořily asi 1500 m od řeky. Asi 600 m od řeky bylo návrší velmi vhodné pro obranné postavení těchto ruských vojsk.

Místo u Dietikonu zvolil gen. Masséna pro přechod obchvatné skupiny složené z divise gen. Lorges a poloviny divise gen. Mesnarda. Masséna doufal, že se podaří převést s překvapením první útočné sledy a že se tyto sledy rychlým postupem zmocní lesa i výšiny na protějším břehu a zajistí tak opěrný bod pro uhájení druhého břehu až do postavení mostu a přesunu celé obchvatné skupiny.

Skupině gen. Lorges hrozilo nebezpečí, že bude napadena též ruskými silami, které byly pod velením gen. Durasova po proudu od Dietikonu v prostoru Würenlos, Wattingen.¹⁾

Proto se rozhodl gen. Masséna, aby druhá polovina divise Mesnardovy provedla demonstraci proti Vogelsangu u ústí Limmat do Aary a tím aspoň zadržel skupinu gen. Durasova, nepodaří-li se jí úplně přitáhnout k místu demonstrace.

Provedení přechodu.

Gen. Masséna připravoval přechod přes Limmat po stránce taktické i technické celé tři neděle. Aby co nejdéle utajil svůj úmysl, oznámil podřízeným velitelům až 19. září, že zamýšlí útočit přes Limmat a Linth 26. září ráno. Zatím zvěděl, že na týž den připravuje útok gen. Korsakov, a proto 23. září nařídil, aby útok byl zahájen již 25. září za svítání. Aby utajil pravé místo přechodu, nařídil, aby již od poloviny září byly dělány přípravy k přechodu u Brugg, jež měly vzbudit dojem, že tam bude hlavní směr útoku jeho armády.

Tak na př. byl zřízen přívoz u Gebensdoru přes řeku Reusu, u Brugg a Vogelsangu byly dělány přípravy k převážení vojsk.²⁾

Technické přípravy k přechodu byly svěřeny gen. Dedonovi. K dispozici měl 5½ rot pionýrů. Jednu rotu poslal gen. Soultovi pro přechod přes řeku Linth, jednu nechal demonstranční skupině gen. Mesnarda, takže pro přechod u Dietikonu zůstaly 3½ roty. Kromě toho měl k dispozici mostový trén o 16 pontonech, které byly právě vstaveny do mostu přes Reusu u Rottenswil.³⁾

Dále měl slabší oddíl sapérů na opravu cest a na opevňovací práce a rozdělil je podobně jako pionýry mezi přechodové skupiny.

¹⁾ Gen. Durasov měl v uvedeném prostoru asi 6000 vojinů, z toho u Würenlos asi 1500. Některé prameny udávají, že obě skupiny, t. j. gen. Markova a Durasova, měly dohromady 6000 pěšáků a jezdců. V době útoku neznal přesně gen. Masséna sílu skupiny Durasovy a spíše ji přeceňoval.

²⁾ 23. září poslal gen. Masséna gen. Mesnardovi rozkaz: Pokračujte v přípravách a rozšiřujte zdání, že přechod bude u Brugg. Aby byl nepřítel ještě více oklamán, budou se od Dietikonu trousit jednotky, které se v noci zase vrátí. To jsou lsti, z nichž se dá často mnoho vytěžit. Shromážděte své důstojníky a dělejte, jako byste se s nimi radil, mluvte s nimi o velkých dispozicích pro přechod se všemi volnými jednotkami.

³⁾ Francouzská armáda byla za velké revoluce vyzbrojena mostovými soupravami systému Gribauval. Pontony byly z dubového dřeva. Byly 10.12 m dlouhé, 2.18 m široké, 1.08 m vysoké a vážily 1860 kg.

Vůz naložený pontonem vážil 2700 kg. Trámce a fošny byly naloženy na zvláštních vozech. V pontonu mohlo být převezeno najednou 50–60 vojinů. Tyto soupravy byly velmi těžké a jen s námahou následovaly francouzské armády. Vozy byly taženy desitisícečetmi.

Jak bylo již uvedeno, byly v Brugg na řece Aar soustředěny lodi, které mohly být ze švýcarských jezer a řek splaveny po řece Aare a Reusse do Brugg a jimiž bylo možno převézt najednou asi 2000 vojinů. Obtížné však bylo dopravit všechna tato plavidla, z nichž některá byla příliš velká, do Dietikonu. Vlečení proti proudu do Bremgarten bylo nemožné pro silný proud v řece Reusse. Převoz na vozech po silnici Brugg, Baden, Dietikon byl rovněž nemožný, poněvadž některé úseky silnice byly pozorovány a tím by místo útoku bylo prozrazeno. Gen. Dedon rozhodl, aby velké lodi zůstaly pro demonstraci gen. Mesnarda a 37 menších lodí, které mohly celkem pojmout 900 vojinů, bylo převezeno na vozech do Bremgarten, kam měly být též splaveny pontony s materiálem vstaveným do mostu u Rottenswil. Odtud měly být všechny lodi a materiál dovezeny po špatné cestě přes horský hřeben skoro 550 m vysoký do Dietikonu.

Pro převoz pontonů a mostového materiálu byli dodáni koně dělostřelectva, k převozu místních plavidel bylo určeno 60 párů volského spřežení.

Aby utajil přípravy, dal Masséna rozkaz k rozebrání mostu v Rottenswil až 23. září večer. V noci se 23. na 24. září byl most rozebrán, materiál splaven do Bremgarten a tam ihned naložen na vozy. Ve dne 24. září byl dovezen s ostatními lodmi z Brugg až horskému hřebenu k Dietikonu, v noci až do Dietikonu. Lodi určené k převážení byly dovezeny až na 1500 kroků k řece; tam byly složeny a ukryty v porostu, odkud měly být doneseny asi 1000 vojinů^{a)} k řece k místům převážení. Vozy a pontony a materiálem určeným pro most měly čekat v Dietikonu, až se převezené sledy pěchoty pevně zachytí na druhém břehu. Pak zajedou k místu stavby mostu.

Demonstrace gen. Mesnarda u Stilli.

25. září v 5 hodin zahájilo dělostřelectvo gen. Mesnarda silnou palbu z prostoru u Baden a Stilli^{b)}). Brigáda, která mu zůstala k dispozici, rozvinula se v otevřeném terénu na levém břehu Aary a Limmat jižně od Stilli a zahájila silnou, na tehdejší dobu nezvyklou palbu z pušek.

Pod ochranou palby dělostřelectva a pěchoty bylo převezeno několik rot na lodích, které nemohly být dopraveny k Dietikonu. Převezená pěchota se ihned opevnila v předmostí u Vogelsangu a pak byl zřízen přívoz připravený již několik dní dříve v Brugg.

Tato demonstrace se setkala s naprostým úspěchem. Silná palba a řídké rozčlenění s velkými mezerami oklamaly gen. Durasova o síle brigády gen. Mesnarda. Gen. Durasov, ač slyšel dunění děl od Dietikonu, obrátil se s celou svou skupinou proti Mesnardovi. Teprve odpoledne poznal omyl a šel na pomoc gen. Markovi, ale též den již se svými 6000 vojinů do boje nezasáhl.

Týž den asi v 7 hodin ráno útočil gen. Mortier u Wolishofenu a Wiedikonu proti předmostí curyšskému. (Viz náčrt 2.) Byl sice s počátku odražen, ale boj byl tak prudký, že se Korsakov domníval, že u Curychu vede Masséna hlavní nápor a u Dietikonu je pouhá demonstrace.

^{a)} Jiné prameny udávají, že k přenesení 37 lodí bylo třeba 1500—2000 vojinů. Gen. Dedon píše v své „Detailní relaci o přechodu přes Limmat“, že by byla stačila polovina vojinů, kdyby byli dříve obeznámeni s nošením lodí.

^{b)} Baden je asi 12 km po proudu od Dietikonu na řece Limmat, Stilli asi 15 km po proudu od Dietikonu.

Korsakov stáhl k Curychu všechny volné zálohy, aniž dbal toho, co se děje u Dietikonu.

Přechod u Dietikonu. (Náčrt 2.)

Gen Masséna dal rozkaz, aby jednotky určené k přechodu byly shromážděny v noci ze 24. na 25. září v Urdorfu⁶⁾.

Vlastní průběh přechodu byl tento:⁷⁾

Gen. Dedon umístil 32 děl různé ráže tak, že ovládal nejen celé pásmo přechodu, ale i silnici na pravém břehu řeky po proudu od Dietikon, aby zabránil přesunu jednotek gen. Durasova, které by šly na pomoc gen. Markovovi. Palebná postavení byla vyhlédnuta ve dne, baterie do nich zajely v noci. Úloha každé baterie byla přesně určena pro jednotlivá údobí přechodu (před převážáním, za převážání a při stavbě mostu). Byla určena tři místa převážání. Lodi byly rozděleny podle velikosti na tři skupiny. Deset nejlepších lodí pro 182 vojnů mělo převážet na protiproudím místě, 4 lodi, které mohly převézt najednou dvě roty, na poproudím místě převážání. Šest lodí bylo určeno k přípravným pracím před začátkem stavby mostu. Zbytek lodí byl určen pro střední místo převážání. Rozdělení lodí na skupiny podle velikosti lodí bylo nařízeno, aby těžké lodi nesl proud mezi ostatní plavidla, čímž by mohlo nastat křížení v převážání nebo poškození lehčích plavidel.

Do půlnoci byly lodi doneseny pionýry, sapéry a pěšáci až k řece. Sapéři byli rozděleni po skupinách mezi místa převážání, aby upravili 2 m vysoký břeh pro spuštění pontonů do vody, odstranili překážky na pravém a upravili cestu v proloužení příštího mostu. Pionýři a sapéři zůstali v pohotovosti u pontonů, pěšáci se vrátili, aby se připravili k převážání. Místo nich přišla k lodím 1. helvetská legie, aby pomohla při spuštění lodí do řeky. Tmavá noc a vítr utajily přípravné práce, takže kozácké hlídky na druhém břehu nic nezpozorovaly. Bylo zakázáno rozdělat ohně. Obyvatelstvo v Dietikonu bylo střeženo. Důstojník štábu pozoroval z věže kostela druhý břeh a viděl, že Rusové zapálili ohně v táborech jako obvykle. Gen. Masséna přijel, aby osobně povzbudil své vojsko. Ve 4 hodiny ráno, ještě za temna, přišly ve třech kolonách první sledy pěchoty určené k převážání a zůstaly asi 50 kroků za loďmi.

Ostatní zůstali dále, aby bylo zamezeno hromadění v místech nastupování do plavidel. Velitel pěchoty gen. Gazan a generál Dedon byli u protiproudí skupiny, s kterou měli být převezeni.

Ve 4.45 hod. dal gen. Dedon rozkaz, aby byly první lodi spuštěny na vodu. To šlo tak rychle, že sapéři ani neměli čas upravit břehy. Přes veškerou opatrnost a snahu pracovat tiše byl způsoben dopadem lodí na vodu hluk, který upozornil ruské hlídky, takže začaly střílet. Gen. Dedon viděl, že je prozrazen, a proto dal rozkaz, aby všechny lodi byly současně spuštěny na vodu, a začalo převážání.

Za tři minuty byly obsazeny 300 vojny ostrovy, na nichž byly ruské hlídky. Dalších 600 vojnů bylo současně vysazeno na druhém břehu.

Zároveň s převážáním zahájilo dělostřelectvo a pěchota umístěná po bocích a v mezerách mezi bateriemi palbu na les na druhé straně a zahnal ruské strážce. Ruské dělostřelectvo odpovídalo, ale nepoškodilo ani jednu loď a nezranilo ani jednoho vojína.

Přesto se převážání neobešlo bez ztrát. Čtyři lodi se potopily jednak přetižením, jednak najetím na křoviny, které byly zaplaveny vodou.

Převezené jednotky pěchoty postoupily tak rychle, že Rusové byli překvapeni v stanech a pobiti. Protože nenarazily na druhém břehu na další odpor, postupovaly na návrší Kl. Fahr. Dělostřelectvo přestalo střílet a čekalo, až uslyší znamení k útoku. Zatím se lodi ihned vrátily pro další oddíly a převoz byl urychlen. Každá plavba, t. j. jízda tam a zpět, s vstupováním do lodí i s vystupováním z nich, trvala nejdéle 10 minut.

Po převezení 2. sledu usoudil gen. Dedon, že je úspěch zajištěn a nařídil, aby bylo začata stavba mostu, aniž by bylo přerušeno převážání. Souprava 16 lodí,

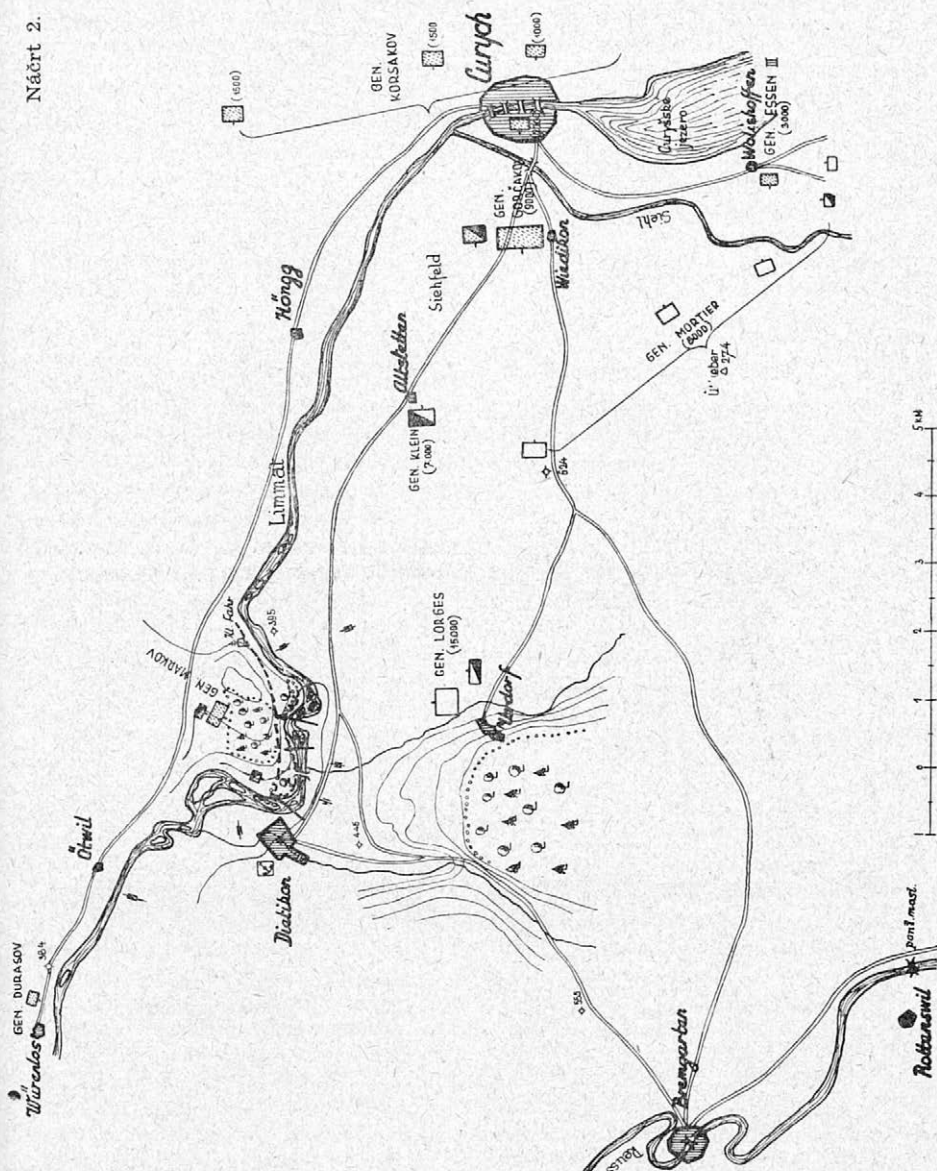
⁶⁾ 24. září psal gen. Masséna gen. Lorges... Dejte detailní rozkazy jasné a přesné, aby nenastalo nedorozumění (jak se ostatně často při přechodech přes řeky stává), aby každý důstojník a voják znal svou úlohu a aby se do lodí nastupovalo v největším tichu.

⁷⁾ Průběh převážání má význam čistě historický, vázaný na tehdejší technické bojové prostředky. Uvádíme je jen pro úplnost vyličeného přechodového manevru.
— Pozn. red.

tažená koňmi dělostřelectva vyjela klusem z Dietikonu k řece. Za ni následovala kolona 60 rekvirovaných vozů tažených většinou volským spřežením, na nichž byl naložen materiál, lanová a nářadí, nutné k zakotvení pontonů a k postavení mostu.

Pontoniéři začali stavět most v 5 hodin, ač v tu dobu bylo ještě místo stavby mostu postřelováno ruským dělostřelectvem. Při stavbě mostu pomáhala helvetská legie a civilní plavci. Současně upravovali sapéři v lese a na druhém břehu cestu pro

Náčrt 2.



příští prejezd dělostřelectva a jezdeckta na Kl. Fahr. Most o 16 plovoucích podpórách byl ukončen v 7.30 hod., t. j. za 2 a půl hodiny. Bylo pracováno velmi usilovně. Velký proud a skalnaté dno činily značné obtíže při kotvení.

V době, kdy byl stavěn most, bylo pokračováno v převážení. Do 7.30 hod. bylo převezeno 8000 vojinů. (Některé prameny udávají 10.000 vojinů.) Po převezení asi 6000 vojinů útočil gen. Gazan, který byl přivezen s prvním sledem pěchoty, na výšiny asi 800 kroků na pravém břehu, kde se gen. Markov připravil k obraně. Po hodinovém boji byli Rusové přemoženi a většinou i s raněným gen. Markovem zaji. Bylo dobyto 7 děl.

Od 7.30 hod. do 9 hod. přešel po mostě zbytek pěchoty, dělostřelectvo a jezdecko skupiny gen. Lorges. Po vyslání bočního oddílu v síle 1500 vojinů proti gen. Durasovi a zanechání zajištění v předmostí na pravém břehu u Dietikonu postupoval gen. Lorges podél pravého břehu řeky Limmat k Curychu.

Ofensiva gen. Massény se plně zdařila. V 6 hod. večer bylo město Curych obklíčeno oboustranně řeky Limmat a v noci začal gen. Korsakov z města ustupovat.

Prameny:

Viddern: Boj o přechody přes řeky.

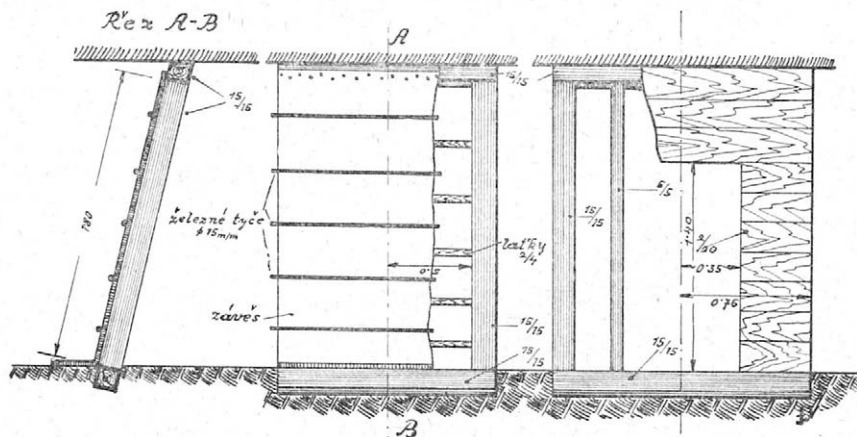
Normand: Přechody přes řeky.

Technické zbraně u nás a v cizině.

Nadporučík děl. Ing. Boh. Beneš:

Některé stavební podrobnosti ruských úkrytů proti plynům.*)

Ve významném díle ruském: „Vojenno chemičeskoje dělo“ se mluví také o úkrytech. Je to dílo několika sovětských vojenských chemiků, v němž poznáme také důkladnost německého chemika dr. Fischmanna, vedoucího chemického oddělení sovětské armády a skvělého organisátora vojenské služby chemické tohoto státu.



Obr. 1. Úprava závěsů.

Při velkých rozměrech rámtů možno vlastní průchod přiměřeně zmenšit prkennou stěnou, polepenou papírem (dehtovanou lepenkou).

Bude-li nutno, budou se stavět úkryty sice bezpečné proti plynům, jež však nebudou vždy zcela chránit proti mechanickým bojovým prostředkům. Úkryty protiply-

Pozn.: Stoupající zájem o otázky válečné chemie je možno sledovati ve všech vojenských státech; jejich stáby dokonce s chemickou zbraní počítají, její úloha a význam bude stále větší. Není moderní ta armáda, která není s chemickou zbraní a se všemi způsoby jejího použití co nejdokonaleji obeznámena. Pozn. autora.)

*) Dodatkem k článku pplk. inž. dr. Hájka (Voj. rozhl. čís. 5 (1935) a článku škpt. špičáka (Voj. rozhl. čís. 7/8/1935). Pozn. red.